

УДК 821.161.2.09'6 (075.8)

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА ЯК СПОСІБ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛА (НА МАТЕРІАЛІ ЛИСТУВАННЯ Й ПРАЦЬ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА ТА БОГДАНА РУБЧАКА)

Тетяна Шестопалова

ORCID iD : 0000-0002-0687-5225

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,

вул. Акіма, 2, м. Миколаїв, 54003

tetianalnu@gmail.com

Актуальність статті полягає в уведенні в науковий дискурс архівних матеріалів українського літературного процесу, що зберігаються в США (Бахметьєвський архів Бібліотеки рідкісної книги та рукописів у Колумбійському університеті). Метою роботи є реконструювати тривалий інтелектуально-творчий діалог двох видатних українських гуманітаріїв модерної формації – Юрія Шевельова та Богдана Рубчака. Авторка спирається на колекції їхніх листів один до одного, що зберігаються в США, а також на їхні критичні виступи.

Продуктивний діалог зумовлений глибокою духовною спорідненістю цих інтелектуалів. Вони листуються, а також друкують статті про одну й ту саму книжку поезій Наталі Ливицької-Холодної, вирішуючи питання про підстави, методологію, сенси літературної критики. Епістолярний діалог, зумовлений спочатку інтересом Юрія Шевельова до модерної поезії Богдана Рубчака, згодом досягає кульмінації в осмисленні літератури й зокрема поезії як способу самоактуалізації інтелектуально-творчого єства критичної думки.

У перспективі дослідження має вихід на витворення інтелектуальної історії української модерної літературної критики.

Ключові слова: поезія, критика, епістолярний діалог, інтелектуал.

Вивчення й поцінування інтелектуального доробку Юрія Шевельова є без перебільшення актуальним. Видання його творів (наприклад, [25; 26; 55; 56]), осмислення його критичного методу [15; 58], реконструкція його особи як суб'єкта біографії [5; 9] й інтелектуальної історії [7; 8; 10; 16] є однією з об'єктивних потреб нашої націокультурної й історичної свідомості: зрозуміти свою модерну історію, культуру, зрештою, самих себе.

Велике значення для історико-літературного й загальногуманітарного вивчення феномену літератора-інтелектуала має його листування. Його епістолярні діалоги з багатьма відомими й видатними творчими особистостями потребують предметної уваги, оскільки містять унікальні згадки про факти культурної дійсності, показують характер сприйняття й інтерпретації цих фактів респондентами і, загалом, потужно впливають на наше теперішнє розуміння інтелектуально-гуманітарного ландшафту відповідної доби.

Українське літературознавство має певні напрацювання в цьому напрямі. Наприклад, 2010 р. було видано студію Надії Баштової з підготовленим нею до

друку листуванням між Юрієм Шевельовим та Григорієм Костюком [2; 12], 2011 р. опублікувала своє листування з Юрієм Шевельовим Оксана Забужко [8]. 2014 р. Микола Степаненко підготував до друку прецікаві листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського [11]¹. 2015 р. було видано листування Юрія Шевельова та Юрія Лавріненка за 1945-1949 рр. [57], що містить цілу низку невідомих досі фактів щодо організації МУРу, розкриває основи критичної свідомості українських літераторів цієї доби тощо.

Студії Ольги Лучук і Олени Денисенко спираються на фахові спостереження над листуванням Юрія Шевельова відповідно з Юрієм Луцьким [13] та Оксаною Соловей [6].

Осібне й перехресне вивчення колекцій епістолярію має беззаперечну цінність як для створення життєписів і інтелектуальних біографій культурних діячів української еміграції, так і для розуміння багатьох перипетій історії української літератури ХХ століття.

Листування між Юрієм Шевельовим і Богданом Рубчаком – ще один крок до витворення джерельної бази вивчення модерної української культури ХХ століття й пізнання інтелектуальних засад мислення й діяльності її творців. Воно актуалізує проблеми української літературної дійсності в 1960–1980-х рр. й повертає до себе увагу як одне з найширших і найцікавіших у їхніх персональних колекціях у Бахметьєвському архіві Бібліотеки рідкісної книги й рукописів Колумбійського університету (США). Колекція нараховує 163 листи Юрія Шевельова (незначну частину цієї кількості складають офіційні запрошення чи повідомлення) та 65 листів Богдана Рубчака за 1959–1993 роки. Вивчення цих листів дає змогу спостерегти унікальну ситуацію інтелектуально наснаженого діалогу між українськими гуманітаріями двох поколінь.

Поняття поезії в назві студії вжито як метонімію Буття з огляду на те, що буття виявляє себе історично й перевіряє свою історію через людину. Поезія, у якій мова безнастанно відновлюється й повертає нам свіжість сприйняття, є першоджерелом усякої творчості. Через поезію в такому широкому значенні слова людина повсякчас стається (саморозкривається) у своїх думках, бажаннях, діях [3].

Юрій Шевельов неодноразово заявляв про «любительське» ставлення до літератури, порівняно з мовознавством, яке було його науковим фахом. Проте література була невід'ємною часткою його інтелектуальної й діяльної природи. Він писав вірші (1926–1946), належав до ініціативної групи МУРу, був літературним критиком та істориком літератури. Його іронічне одкровення, що як мовознавець за науковим покликанням, «у гречку скакав тільки поза наукою і цього принципу дотримуватимуся, поки живу» [41], може бути сприйняте у

---

¹ Це видання вважаємо показовим для розуміння проблеми, що досить гостро стоїть в українському літературознавстві й полягає в тому, що епістолярій інтелектуала зберігається не разом: він рознесений між кількома архівами, приватними колекціями, країнами, континентами. Так, згадані листи Юрія Шевельова наразі зберігаються в Україні, а листи Олекси Ізарського – у колекції архівних документів Ю.Шевельова в Rare Book and Manuscript Library Колумбійського університету (США) [59].

контексті його літературної діяльності, куди, ніби «в гречку», для задоволення, він постійно «стрибав» від мовознавчих пріоритетів: підтримував і продовжував авантюри (як пізніше і сам визнавав) літературно-мистецькі проекти (МУР), рецензував художні видання, виробляв цілу стратегію розвитку української літератури², демонстрував карколомну свободу і незалежність мислення в характеристиках і оцінках розмаїтих національно-мистецьких з'явищ тощо³.

Він добре усвідомлював, що саме література забезпечує людину шляхом для «самоздійснення». У *Матеріалах для біографії «Юрій Шерех (1941-1956)»* про це сказано: «Поезії Шереха писалися для себе, статті – для читача, але справді і вони були також для себе...» [26, 45]. Отже, самоозначення й саморозкриття інтелектуала відбувається через поезію й критику, через явища культури й мистецтва. Професійно-практичний аспект такої позиції також цілком ясний, і закорінений у філософему мови «як дому буття»: знання глибин мови вимагає знання стану літератури, створеної цією мовою, зокрема, поезії як квінтесенції цієї літератури. Іван Фізер, трактуючи гайдеггерівську диспозицію «художнє слово – мова», писав: «Поезія – це слово неприхованості суцього. Тож кожна мова є здійсненням такого ословлення, в якому перед кожним народом у тому, що історично звершується, сходить, розпускаючись-розквітаючи, його світ і в якому зберігається як така, що прикрито замикається, його земля» [24, 33].

Спроба експлікації діалогу має на меті привернути увагу науковців до джерельних матеріалів модерної української літератури, що зберігаються за кордоном, а також виявити неочевидні шари змісту листування Юрія Шевельова та Богдана Рубчака та концептуалізувати критичні позиції двох визначних літераторів, чії праці належать до найцінніших досягнень української гуманітарної думки модерної доби⁴. Реалізацію широко поставленої мети з огляду на обсяг студії зведено до трьох завдань: виявити психологічну канву листування, розглянути концепт родинності в ньому, розкрити «дійсне чуття» (І.Франко) Поета і Критика в діалозі.

Те, що перший, представлений в архівах, лист Юрія Шевельова до Богдана Рубчака датований 6 січня 1959 р., а Богдана Рубчака до Юрія Шевельова – 19 березня 1961 року, говорить, що зберігся далеко не повний епістолярний діалог. Проте й у такому обсязі він дає цікавий матеріал для констатації й осмислення багатьох питань.

² У ході предметної дискусії з Б.Рубчаком Ю.Шевельов підкреслює: «мова не про мою підтопану особу, а про цілісність нашої культури» [49].

³ Тут цікаво згадати й лист В.Барки до Б. Рубчака, де він пише про хибність «презирства» лінгвістів до літературознавців, подаючи такі аргументи: «з якою любов'ю презентував кожному літературну книжку академік Щерба, а перед ним тутешні науковці – діти в коротких штанцях. Я вже не кажу про старого геніяльного Потебню, що з любов'ю до письменства сам особисто видавав друком нові збірочки тогочасних поетів» [1].

⁴ На тлі добре відомих філологічній спільноті високих характеристик творчо-інтелектуального ества Юрія Шевельова нагадаємо одну знакову, на нашу думку, характеристику Богдана Рубчака: рідкісний у сучасній культурі тип «генія сократичної бесіди» [8, 239].

1. Психологічна канва листування

Її відтворюють звертання. У них переплітаються діловитість, довіра, приязнь, гра, іронія й самоіронія. Звертання Богдана Рубчака до Юрія Шевельова в перші часи знайомства академічно-шанобливе: «Вельмишановний Пане Професоре!», наприклад [17]. Коли стосунки ближчають, звертання стає більш теплим: «Дорогий Юрію Володимировичу!», зокрема [19].

Юрій Шевельов, як правило, не міняв обраної від початку форми звертання до своїх адресатів. Але його листи до Богдана Рубчака ламають цю традицію. Найчастіше повторюване звертання: «Дорогий Богдане Ярославовичу!». Але поза тим зустрічаємо: «Шановний Пане Богдане» [29], «Дорогий Пане Богдане» (найчастіше вживане звертання, наприклад: [28], «Вельмишановний Пане Богдане» [32].

Суб'єктивність звертань зростає відповідно до збільшення часу знайомства й дружби. Після того, як Богдан Рубчак отримав звання професора, лист починається словами: «Випадало б тепер почати “Шановний Пане Професоре”, але сподіваюся, що Ви дозволите мені по-старому почати, – Дорогий Пане Богдане!» [34]. Іншого разу: «Пугу-пугу, новонароджений мій синку!» [38]. Також зустрічаємо: «Дорогий Б.Я.!» [39; 53], «Вельмишановний пане Професоре Рубчак!» [42].

Є листи без звертання, але їхній тон сам по собі імплікує неформальне й дружнє, з родзинкою легкої філологічної гри, ставлення до адресата: «Пише Ваш духовний помічник чи, коротко, піддушник. Просто, щоб тримати Вас on courant. Я розписав листи до Повпа, Ганса Роте і Мак-Міллена з чужинців... Побачимо, чи з того що буде, чи нічого» [44].

І, нарешті, приклад просто віртуозного обігрування ініціалів Богдана Рубчака: «Дорогий Бо-Яр-е!» [48].

Іронією перейнятий лист Юрія Шевельова від 31 серпня '83⁵. Спрямована на адресата, вона збалансована й самоіронією, що засвідчує повагу до співрозмовника й почування з ним на рівних: «Щоб Ви мене не запідозрювали в мерзенних замірах і намірах, виписую всі звертання, які спадають мені на думку –

Дорогий Богдане Ярославовичу, Професоре Рубчаче, засновнику науки тещології, невтомний борче за незалежну Ескімосію і майбутній перший президенте цієї потужної держави!!!

Маєте рацію, мій роман з Приською з Полоцька триває⁶. Це правда, що вона не першої молодости, але ж і мені вже майже стільки років» [43].

Кожне звертання містить у собі настрій адресанта, але головню показує властиву діалогу психологічну свободу. Це доволі рідкісний підхід для Юрія Шевельова, який зазвичай тримав дистанцію в стосунках із іншими. Тут вона якщо не знята, то принаймні максимально скорочена.

⁵ Тут і далі в тексті дати показані в тому вигляді, у якому вони фігурують в оригіналах листів.

⁶ «Приська з Полоцька» – княжна Єфросинія. А «роман» з нею – це студювання написів на її хрестії 1161 року.

2. Концепт родинної близькості

Передавання традиції у спадок від одного покоління митців до наступного – це прикмета українського національного ґрунту; вона виражала себе в літературі ХІХ століття через посвячення літераторів у батьки, сини, доньки один одного. За довгі роки знайомства Юрія Шевельова з Богданом Рубчаком концепт родинності вербалізувався розмаїто, але не в сенсі хронологічної наступності поколінь у виконанні незмінної програми літератури, як це робило народництво позаминулого століття, а у відчутті духовної близькості, яка, за істотної різниці в поглядах на літературу, наукових позиціях, зрештою, у віці, зобов'язувала до глибокої відповідальності перед близьким «родичем». Очікуючи від Богдана Рубчака рецензію на *Меандри Віри Вовк*, Юрій Шевельов пише: «Ваша стаття має вже тата, має й маму, чекаю на дитя» [37]. Перейнятий останніми деталями редагування *Анналів* УВАН, Шевельов удається до мотиву батьківства, приспішуючи Богдана Рубчака: «Не відвертайтеся від Вашого байстряги перед самим його народженням, не штовхайте мене на шлях Катерини, бо я теж можу “шубовсть у воду”» [50].

Дещо зтягнувши з надсиланням Юрію Шевельову відредагованих матеріалів *Анналів*, Богдан Рубчак залучає до свого листа ремінісценцію з вірша Олекси Веретенченка: «Вже недалеко, небагато / До заповітного кінця. / За все, за все помститься тато*» (під зіркою: «*Тато – Юрій Володимирович Шевельов») [21].

Юрій Шевельов, задоволений надісланими матеріалами, завіряє у відповідь: «Ні, цей тато не з мстивих» [45].

Візію родинності створює Богдан Рубчак, коли дізнається, що Юрій Шевельов складає із себе обов'язки головного редактора «Сучасності»: «Дорогий Юрію Володимировичу!

Дійшла до мене недавно сумна вістка, що Ви залишаєте “керму” й прощаєтеся зо “Суччю”. Ну, як же можна? Ну, хіба це совісно? Як ми без Вас, Батьку, та й козакувати будемо?» [20].

Юрій Шевельов, який тонко реагує на прояви стилю у всьому, не забарився з відповідною реакцією: «Пугу-пугу, новонароджений мій синку!

Президентський лист пішов до справ академічних... Моє не-редакторство – доконаний факт... Щодо синівства, – дякую, але в наш час діти покидають батьків рано, а потім приїзять хіба на похорон. До того я ніколи не любив дітей. Можу зробити виняток, звісно, для цієї» [38].

Чого в цьому листі більше? Прийняття гри в дуєті... у чомусь на зразок епістолярного театру? Схвильованості від запропонованої йому ролі батька? Вагання, чи варто довіритися Іншому й чи не призведе довіра до відчуження? Готовності прийняти це як виклик долі й спробувати набути сина за духом? А чи всього разом під флером іронії й самоіронії, що дає змогу обом листувальникам зберегти приватний простір, не нав'язуючись і не зазіхаючи на свободу один одного?

Безперечно, Ю. Шевельов домінував у цьому діалозі. Але чи мали б ми тепер предмет розмови, якби зусиллями обох співрозмовників не постав спільний культурний, світоглядний, психоетноментальний простір? У Богданові Рубчакові, як він сам визнає, попри «сартризм», живе «бойківський поганин» [18]. Юрій Шевельов вивчає не до кінця зрозумілі йому корені свого українства (так би мовити «слобожанського ідола»), і, фактично, протягом усього життя студіює історію української мови (сказати б, її зародковий стан), Харків (як місто його фізичного й культурно-особистісного початку) і українське мистецтво (простір його генетичної пам'яті)⁷. Глибокий інтерес Богдана Рубчака до української літератури знаходить зворушений відгук у Юрієві Шевельові: «Радий, що відкриваєте скарби в нашій літературі. І я. Досі. Аж соромно» [33].

Отже, цей діалог забезпечують базові обставини: (1) його психологічна свобода, яка, до речі, не виключала різких робочих моментів, (2) «родинний» «український ген», властивий обом співрозмовникам, що схиляло їх свідомо затримувати себе в українській культурі для себе та її самої.

Напруги й динаміки взаєминам надає низка чинників. Серед них приналежність співрозмовників до різних поколінь, до різних освітньо-академічних традицій, до різних інтелектуальних і психо-типів.

3. «Дійсне чуття» поета й критика в діалозі.

Юрій Шевельов від самого початку формувався як дослідник і аналітик. У літературі – крім короткого відрізка часу, коли сам писав поезії, – він ішов двома дорогами: інтерпретації й послідовного історизму. У межах першої «дороги» Тамара Гундорова дослідила т.зв. «театралізовану», «близьку до постмодерністської», критику Шевельова [4]. Матеріал для роздумів їй дала стаття «Го-Гай-Го», автора якої, на думку дослідниці, можна було охрестити «четвертим бубабістом». Друга «дорога» – це дорога «історика літератури», де Шевельов, за його власним визначенням, «не є постмодерністом» [5, 97].

Водночас в обох випадках критична рефлексія поставала на основі «дійсного чуття» (вислів Івана Франка) художньої текстури й художнього стилю. Шевельову не зрадило «дійсне чуття», яке навідало його щодо «Бу-Ба-Бу», тому він став на відповідну іронічно-ігрову платформу, бо серйозні критичні закиди несерйозному в своєму єстві літературному «створінню» недоречні, якщо тільки критик свідомо не бажає засвідчити своє простацтво чи недалекоглядність. Критичні інтерпретації давали інтелектуалу більшу, ніж зазвичай, свободу думки. Проте й небезпек, в уяві Шевельова, інтерпретація несла більше, бо критикові треба бути свідомим свободи, щоб вона не перетворилася на анархію суб'єктивності. Цим пояснюється,

---

⁷ Про пошук Юрієм Шевельовим своїх українських начал предметно йшлося у нашому виступі на конференції «Kharkiv – City of Ukrainian Culture: An International Conference In Honor Of Yuri Shevelov» (12-13 березня 2015 р., Гаріманівський інститут Колумбійського університету, США) [60].

вочевидь, його оцінка в листах своїх і чужих інтерпретацій як «модної хвороби», яка загрожує брехнею, і не є науковим вивченням літератури⁸

Академічна дисципліна скеровувала рух від факту до факту, схиляла до аналізу в системі зв'язків та наслідків. Коли в листі Богдана Рубчака з'являється прихильне міркування про «надхненні» статті, то Юрій Шевельов розвиває думку так: «“Надхненні” статті, щоб триматися Вашого терміну, корисні, коли є не тільки вони. Але коли вони монопольні, це стає небезпечно. Найцікавіше може йти від дрібного й суто фактичного, а приходити до широких узагальнень...

А потім, потрібні в літературознавстві й “нудні” речі. Біографія, текстологія і т.д. не можемо скидати їх за борт, не мусимо віддати їх советам, які так перебріхують» [41].

Богдан Рубчак насамперед – поет, але й академічний вчений. Юрій Шевельов вважав його щасливим випадком в українському еміграційному середовищі, де добрих поетів, що є водночас і «літераторами» (літературознавцями), майже немає [30]. Він просив про статті до «Сучасності», писав, що не уявляє себе на посаді редактора цього журналу без участі, порад і допомоги Богдана Рубчака [35], покладав на нього надію як на найкращого з усіх можливих наукових редакторів для літературознавчого випуску згадуваних тут *Анналів* УВАН [46], високо оцінював перекладацький талант Богдана Рубчака, здатного зберегти найскладніші стильові й семантичні нюанси оригінального наукового повідомлення [29; 30; 31].

Але в кожному випадку їхньої співпраці в Юрієві Шевельові домінує жадібність на «поетичність» Богдана Рубчака⁹. Уже перший лист зумовлений художнім враженням: «Шановний Пане Богдане, я проковтнув Вашу збірку в поїзді...

Мені здається, що за винятком може пари поезій, яких можна було б і не включати..., Камінний сад – і справжнє, і професійне.

Дуже Вам вдячний.

Ваш Ю. Шевельов» [27].

Замовляючи статтю для тематичного числа «Сучасності» про сторіччя між 1878 та 1978 роками, Юрій Шевельов домагається властивої Богданові Рубчаківі «справжності», прохаючи писати «неортодоксально й суб'єктивно» (себто неакадемічно?), щоб «поставити питання й розворушити думку про період української літератури останніх десятиліть 19 століття, який у нас поховали безнадійно» [34].

⁸ «Поміркване» ставлення Юрія Шевельова до інтерпретацій неодноразово підкреслюється в його листах. Наприклад: «Наша історія літератури майже цілком перевелася на інтерпретації, а треба плекати фактично-біографічно-історичне тло» [40]; «Я історист і жанр інтерпретації мене не захоплює. Вуаля, се ту» [47].

⁹ Цей термін запропонував сам Ю.Шевельов у студії *Трунок і трутизна. Про «Палімпсести» Василя Стуса*. Володимир Моренець витлумачив його як «непохопний духовний зміст лірики, що не піддається вичерпній понятійній ідентифікації й сигналізує про себе поетичним словом» [14, 99].

Отримавши від Богдана Рубчака статтю «Героїзм малих діл (ситуація української літератури навколо 1878 року)», схарактеризував її як «добру», «солідну», «персональну студію» доби: «А справді дякую, бо знаю і те, що період не зовсім Ваш, і інші труднощі були. Але знаю й те, що справді видатні віртуози час від часу люблять виступати в скромній ролі учасника квартету чи іншого ансамблю, бо це привчає їх до самодисципліни й самоконтролю. Тільки менші таланти бояться цього або гребують. Бачу “Сучасність”, безрезневе число, як такий ансамбль» [35].

Водночас «Героїзм малих діл» здобувся не лише на компліменти. Шевельова насторожив підкреслений академізм викладу: «...Тільки часом є блискітка старого, не-богемного, але трохи коло-богемного Рубчака. А так мовить стовідсотковий професор. Справді, буття визначає свідомість, – чи гра і маска? Я толерував цей неоакадемізм у тоні, але раз чи два таки не втримався і усунув якесь там “тепер перейду до питання” і т.п.» [35].

І пізніше Шевельов підкреслює цю рознесеність свого сприйняття співрозмовника між двома полюсами (поезія й наука). Наведемо один приклад, але він є непоодиноким: «Дорогий Богдане Ярославовичу, професор Рубчак обіцяв мені статтю про Чижевського. Богдан Рубчак обіцяв мені – що звучало несподівано і манливо – поезії. Але, як писав Наш Великий Кобзар, – “і знов мені не принесла нічого пошта із Чікаго”. А я знов, як писала Наша Велика Поетка, – “Контра спем сперо”...» [36].

Смислова вага поетичних алюзій тут значно більша, ніж академічних. Створюється враження, що Ю. Шевельов потерпає за ненадісланою поезією більше, ніж за академічною статтею, хоча, виходячи з його власної академічної репутації, мало би бути навпаки.

Світло на неясні тривоги Шевельова, можливо, проливають дві студії (одна – Богдана Рубчака, друга – Юрія Шевельова), навколо яких виникає особливе загострення їхнього епістолярного діалогу. Цілком імовірно, що це кульмінація взаємин талановитих літераторів і доказ їхнього співпереживання літератури, образно кажучи, «дійсного чуття», поділеного на двох. Студія Богдана Рубчака має назву *Серце надвоє роздерте*. Вона була написана як передмова до книги *Поезії старі і нові* Наталі Лівницької-Холодної (Нью-Йорк, 1986). Студія Юрія Шевельова, присвячена цій же книжці, принципово позбавлена назви.

Передмова Богдана Рубчака шукає і віднаходить «логіку» творчості поетеси. Це дуже ефективний спосіб представлення нової книги читачеві. Критик раціонально підказує побачену ним «діалектику» художньої думки, підбирає певний «ключ» до неї. Таким чином, читач, який скористається професійними підказками, має більше шансів сприйняти унікальний поетичний світ. З другого боку, він може не прийняти запропонованої «логіки» й «ключів». І це змусить, відштовхнувшись від поглядів критика, активніше шукати своє прочитання.

Богдан Рубчак побачив «залом» / «згиб» між довоєнною й повоєнною лірикою Наталі Ливицької-Холодної. На цій метафорі він побудував свою візію «діалектичної двоїстості», «життєдайних двоєдиностей», які «діють скрізь у цій книзі – не тільки в її загальному профілі, але й у окремих тематичних і стилістично-формальних моментах» [23, 118]. Критик сформулював евристичні й верифікаційні завдання своєї студії. Він послідовно й аргументовано представив поетичний феномен Наталі Ливицької-Холодної. Високотехнологічний аналітизм, базований на академічній традиції, працює у цій студії на встановлення зарубіжних джерел української поетки (Шарль Бодлер). Робота з поетичними текстами надзвичайно скрупульозна – у студії проаналізовано формально-стильові, мотивно-образні аспекти книжки. Доведено, що ця поезія є перемогою, яку в історії літератури святкує небагато поетів. Зрештою, ґрунтовна аналітико-синтетична, чітко структурована праця, суворо дисциплінована в методологічному й операційному аспектах, свідомо закінчена на тому моменті, де має розпочатися суб'єктивна співпраця поета й кожного читача.

Зробивши колосальну працю з розбору поетики, критик визнав, що зовсім недостатньо для представлення перемоги Поезії осмислити «технічну майстерність» книжки. Це останнє речення передмови відкриває читачеві самостійну дорогу до книжки.

Сьогодні ця передмова служить зразком професійної літературної критики, яка одночасно розкриває й приховує поезію; яка затуляє думку в поетику й благословляє її на вільний лет; яка говорить рівно стільки, щоб втримати читача в стані бажання відкрити для себе поетичне явище.

Студія Юрія Шевельова *Без назви / sans titre / ohne Titel / untitled / sin titulo / senza titolo* побачила світ на початку 1987 року. Про неї він написав Богдану Рубчаку: «Викінчую статтю про Л-Х. Не рецензію, не про книжку, а таки про її поезію, отже, про Вашу статтю там не буде, а буде це все ніби додаток до неї» [51]. Прізвище Богдана Рубчака в статті «без назви» згадано сім разів не принагідно, а в порядку адресної дискусії про літературний критицизм, його методологію, сенси й підстави.

На перший погляд, це може здатися дивним, але студія ніби скерована проти раціонально-аналітичного й історико-культурологічного вивчення літератури, яке її автор послідовно обстоював у своїй професійній діяльності. Формалістичному підходу до поезії тут протиставлено тезу її феноменального ества й ірраціонального впливу на читача. Чим це зумовлено? Вочевидь, слід пам'ятати, що Шевельов ніколи не був доктринером-ортодоксом. У кожному явищі він цінував його сутнісні унікальні риси, до розуміння яких шукав і прокладав відповідний шлях. Це стосувалося і його самого як об'єкта авторефлексій, і ставлення до інших людей.

Не випадково він високо цінував поезію Богдана Рубчака як «справжню» і його самого як «справжнього Поета». Не випадково він застережливо писав про

домішування академізму до «старорубчакізму», до «коло-богемного Рубчака» як про щось несподівано вразливе для себе. Поет є альфою й омегою «дійсного чуття», синтетичного образу, запорукою живого ества мистецтва. Професор виступає аналітиком і хірургом слова.

Богдан Рубчак здійснив філологічний аналіз поезій Наталі Лівицької-Холодної й ніби заслонив «дійсне чуття» феноменальної сутності мистецтва, твореного Поетом. Для Шевельова воно виринуло майже дисонансно в останньому реченні студії *Серце надвоє роздерте* наголосом, що знання «технічної майстерності» недостатнє для розуміння поетичної перемоги Наталі Лівицької-Холодної [23, 166].

Відтак Юрій Шевельов фактично продовжив розмову після крапки, яку поставив Богдан Рубчак. У своєму есеї він показав, що раціональний аналіз безсилий проявити ірраціональне «дійсне чуття», формалізм має сенс тоді, коли він – тільки етап у наближенні до справжнього буття, яким є поезія. Юрій Шевельов – формально Не-поет – обстоював цілісну естетику мислення, в якій раціо не відкидає емоцію, а вони існують у взаємодоповненні й діалектиці: «Як назвати цей залишок чи цю надвишку, що стоїть поза і понад сумою засобів, не знаю. Щоб не вдаватися знову в суб'єктивізм і трансценденталізм, пропоную назву – без назви / sans titre / ohne Titel / untitled / sin titulo / senza titolo» [56, Т. II, 243].

Це був принциповий крок на захист цілісної «справжньої» реакції на живу «справжню» поезію, на захист «дійсного чуття». Що це дійсно так, доводить розгніваний – «препоганий» (вислів Юрія Луцького) – лист Юрія Шевельова до тодішнього редактора «Сучасності» (того ж таки Юрія Луцького), спричинений на позір невинною пропозицією останнього вмістити статтю «без назви» у двох числах журналу, попередньо розбивши її на дві частини. Категоричний тон відповіді Юрія Шевельова свідчить, що вкладені у студію ідеї мають для нього непроминальне значення: «Є статті, що надаються до ділення. Приміром, стаття Рубчака про Лівицьку природно ділиться на три частини – молода Лівицька – стара Лівицька – форма її поезій. Бо ця стаття – раціональна. Сенс моєї статті в тому, що вона ірраціональна, її підтекст прихований і з'ясовуються тільки в останньому реченні, яке розкриває зміст нібито беззмістовної назви. Бо це стаття не тільки про Лівицьку, а й проти самовпевненого раціоналізму в літературній критиці. Стаття наскрізь полемічна, але приховано. Для мене цей аспект важливіший, ніж характеристика Лівицької. Це моє кредо і ніби заповіт. Це моя самокритика, бо я був давніше теж подібний до “раціоналістів”. Усе це безслідно зникає, коли статтю поділити. Її друк у двох частинах робить її все-одно, що недрукованою взагалі, безпредметовою» [54].

Із самої статті «без назви», із кроків для реконструкції ества критичної свідомості Юрія Шевельова, з його епістолярію впливає, що ця унікальна праця замислювалася не стільки для полеміки з Богданом Рубчаком, скільки для

самопізнання особистості, яка себе вибудувала усупереч усім радянським катаклізмам, крізь які пройшла. Але як реакція саме на статтю Богдана Рубчака, есей «без назви» був адресований насамперед йому – «заповіт дорослому синові» – для постійного нагадування про унікальність щирої натури, «дійсного чуття» особистості, непідпорядкованість цього «чуття» жодному теоретичному методу, і його здатність творити справжню поезію і справжню критику.

Богдан Рубчак почув «заповіт». 18 січня 1987 р. він написав надзвичайно проникливу відповідь, де було відчутне захоплення студією як однією з найкращих у Шевельова... і містився серйозний аналіз її основних тез. Перше наближення до цього листа виявило, що Богдан Рубчак перетворив властиву Шевельовським працям «подвійність сенсів» («адже Ваш текст, як завжди, з “подвійним дном”!» [22]) на спосіб власного реагування на критику. Наприклад, він дякує за «майже барокові [неоднозначні? – Т.Ш.] компліменти, що на них ...аж ніяк не заслужив» [22]. Він погоджується з «переяскравленням» у своїй передмові можливостей формалістичного підходу, яке скритикував Шевельов, але й наголошує, що добре знання формалізму (тобто його сильних і слабких сторін) дало змогу сформулювати «неоформалістичні» або навіть «не-формалістичні» висновки: «Це я особливо “кропітно” намагався робити в нашій розмові про Л-Х, особливо в моєму пасажі про “вісниківців”, але й теж в другій частині статті, про “нову” її поезію. Про це я згадую в останньому реченні своєї статті» [22].

Але ж дотримання певного методу дисциплінує думку, запобігає анархії суб'єктивізму – «нагадує» магістральну настанову свого старшого колеги й друга йому самому Богдан Рубчак. А водночас застосований метод забезпечує один із можливих варіантів критичного мислення.

Співіснування різних способів і варіантів критичної думки – запорука гуманітарного плюралізму, про який мріяв Шевельов і просував своїми працями. Це відчуває його адресат: «Отже хоча б тут відбувається між нами розмова – розмова двох варіантів критичного мовлення, в якому один ніби заперечує критичну дисципліну в ім'я суб'єктивної реакції, а другий ніби її проголошує» [22].

Відтак, головний сенс статей і епістолярію «по статтях» – в утвердженні багатоголосся критичного дискурсу, бо кожне «дійсне чуття» як акт мислення суб'єктивне й неповторне. Література живе в плюральному просторі індивідуальних рефлексій. Варто процитувати Б. Рубчака: «Ще більше радію глибшим рівнем Вашого тексту, який підноситься [до мене] ...дружньою і вдумливою полемікою з моїми думками, що з неї я вже багато скористав і що її я пережив. Ви тонко зрозуміли мій натяк в одному з моїх останніх Вам листів, що недобре, що в Вашій статті про мою не буде. Ваша зустріч і розмова з моєю статтею це те, що тепер нам необхідне. Адже тільки в справжніх розмовах може куватися нове, як це прекрасно знають усі зачинателі будь-якого відродження думки, включно з (пригадуйте?) ді-півськими. Без таких розмов і зустрічей (коли

кожний сидить у своєму кутку і бубнить своє, а Свароги з Качуровськими нас “зустрічають”) – про ніяке відродження говорити не можна.

Наслідок всього цього вельми цікавий: Ваша стаття куди більше поетично творча, куди більш юна, ніж моя. І навіть у цьому я чую цікаву між нами розмову, повну пікантних парадоксів, аж до ролі Хвильового в критиці» [22].

Юрій Шевельов був задоволений прочитанням і розумінням студії «без назви» Богданом Рубчаком. Доцільно зацитувати більшу частину відповідного листа: «Дорогий Пане Богдане!

Як добре знати, що на світі є хоч одна людина, яка вміє читати...

Я справді тішуся Вашою реакцією. Одному волати в пустелі – роля клясична, але невдячна. Вдвох усе-таки веселіше. Істотних розбіжностей у істотному я не бачу. Я з формалізму вийшов і його не заперечую. Те, що не вкладається в формули і виходить поза межі форми одержується тільки після формалізму. Як сказав Ендрю Ваєт про реалізм – “Найкраще, що могло трапитися реалізові, – це абстракціонізм”. Перефразуймо це на інтуїцію і формалізм, і я скажу, що найкраще, що могло трапитися інтуїтивізму, – це формалізм.

Так і щодо віку. Звучить претенсійно й трюїстично, а все таки загальної істини нема. Вона міняється з віком. Якби люди жили до 150 років, зберігаючи здатність думати, була б ще четверта істина. На щастя (?), люди дуріють перед таким віком, тому істин в основному є три, і про це я кажу. Але істина старости теж не абсолютна і теж не найвища.

Чи моя стаття більше сподобалася б ЛХ, я не знаю. Нічого не маю проти того, щоб принести їй радість, але не писав це спеціально для неї. Якщо так буде (поки що я нічого від неї не чув), то це може пояснюватися тим простим фактом, що ми обоє “вісімдесятники”. Та ще й тим, що ми обоє пережили фантастично сліпу молодість, як я це тепер бачу (отже, істина відносна).

Щоб із статтею покінчити, в ній ще намічене, правда, тільки зачерком, третє дно, – ми і Європа. Тому заголовок чотирма мовами. Тому Олесь, а не Бодлер [У ролі джерела поезії Наталі Ливицької-Холодної. – Т.Ш.]. Хоч я дуже докладно й пильно стосунків ЛХ з Б. не студіював, може, якби це зробив, погодився б з Вами» [52].

Варто зауважити, що студія Шевельова таки справді більше сподобалася самій поетесі, але сьогодні справа не в цьому. Обидві студії, тематичні рефлексії й авторефлексії авторів схиляють до думки, що «дійсне чуття» не відриває поезію від сенсотворчих начал суб'єкта. Воно вбудовує її в широкий горизонт відносин зі світом, іншими людьми, своєю індивідуальною історією; допомагає шукати і знаходити однодумців, друзів, послідовників за духом.

Отже, епістолярний діалог Юрія Шевельова і Богдана Рубчака відбувався не як формальне спілкування, а як спосіб творчо-інтелектуального саморозкриття і взаємозбагачення двох непересічних високоталановитих особистостей, а також і

як спосіб розгортання методологічного плюралізму української літературної критики, свідомий запит на який сформується за кілька років.

Архівний епістолярій дає унікальну можливість розширити наші знання про цих літераторів, поглибити уявлення про критичну свідомість української літератури, а відтак і сприймати епістолярну спадщину як складник українського гуманітарного ландшафту.

Запропонована студія аж ніяк не вичерпує обрану для аналізу тему. У перспективі – дослідження інших її аспектів та видання самого епістолярію, оскільки оперування повними даними листів відкриває широкі можливості для їхнього використання в науковій теорії та практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барка В. Лист до Б. Рубчака від 21 березня 1962 р. / Barka // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University: Bohdan Rubchak Papers (неописана колекція).
2. Баштова Н. Юрій Шевельов і Григорій Костюк: «...На старості літ починаємо листуватися...» / Надія Баштова // Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія. – К.: ВД «Стилос», 2010. – Т. 5. – С. 352-364.
3. Гайдеггер М. Дорогою до мови / Мартін Гайдеггер ; [пер. з нім. В. Кам'янець]. – Л.: Літопис, 2007. – 232 с.]
4. Гундорова Т. Посттоталітарна пам'ять і театр «розрадяннення людини» Ю. Шевельова / Тамара Гундорова // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Відп.ред. Мирослава Антонович. – К.: Дух і Літера, 2009. – С. 173-185.
5. Гундорова Т. Юрій Володимирович Шевельов: буденні спогади про небуденну людину / Тамара Гундорова // Слово і Час. – 2009. – № 2. – С. 95-99.
6. Денисенко О. Юрій Шевельов як критик і науковець у своїх листах до Оксани Соловей / О.С. Денисенко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2009. – Вип. 57. – № 854 (Філологія). – С. 65-70.
7. Дзюба І. Юрій Шевельов: літературознавець, есеїст, культуролог / Іван Дзюба // Сучасність. – 2009. – № 3-4. – С. 155-184.
8. Забужко О. Вибране листування на тлі доби: 1992-2002 : з додатками, творами, коментарями, причинками до біографій та іншими документами / Оксана Забужко, Юрій Шевельов. – К.: Факт, 2011. – 504 с.
9. Знаєнко Т. М. Спомини про Вчителя : Юрій Володимирович Шевельов (1908-2002) / Мирослава Т. Знаєнко // Слово і Час. – 2009. – № 2. – С. 92-95.
10. Корогодський Р. Юрій Шевельов (Шерех). Портрет / Роман Корогодський // Корогодський Роман. І дороги. І правди. І життя. – К.: Гелікон, 2002. – С. 121-192.
11. Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського / Упор. Микола Степаненко. – Полтава: ПП Шевченко Р.В., 2014. – 388 с.
12. Листування Юрія Шевельова і Григорія Костюка (1950–1988) / Упор. Надії Баштової // Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія. – К.: ВД «Стилос», 2010. – Т. 5. – С. 365-501.
13. Лучук О. Боятися стати на власні ноги: Епістолярний діалог Юрія Шевельова з Юрієм Луцьким / О. Лучук // Українська культура: Культурно-освітній та літературно-мистецький ілюстрований журнал. – 2008. – № 12. – С. 32-33.
14. Моренець В. Оксиморон: Літературознавчі статті, дослідження, есеї. – К.: Аграр Медіа Груп, 2010. – 528 с.

15. Павличко Соломія. Дискурс модернізму в українській літературі. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 1999. – 447 с.

16. Поліщук Ярослав. Критика і самокритика (Юрій Шерех та Юрій Лавріненко) / Ярослав Поліщук // Поліщук Я. Література як геокультурний проект : [монографія]. – К. : Академвидав, 2008. – С. 235-268.

17. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 19 березня 1961 р. / Rubchak // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University . Yurii Shevelov Papers. – Series I : Correspondence. – Subseries 1: // Correspondence with Individuals. – Box 11, folder 16.

18. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 30 травня 1978 р. / Rubchak // Там само.

19. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 10 липня 1978 р. / Rubchak // Там само.

20. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 11 лютого 1981 р. / Rubchak // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University . Yurii Shevelov Papers. – Series I : Correspondence. – Subseries 1: // Correspondence with Individuals. – Box 11, folder 17.

21. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 6 серпня 1985 р. / Rubchak // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University . Yurii Shevelov Papers. – Series I : Correspondence. – Subseries 1: // Correspondence with Individuals. – Box 11, folder 18.

22. Рубчак Б. Лист до Юрія Шевельова від 18 січня 1987 р. / Rubchak // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University . Yurii Shevelov Papers. – Series I : Correspondence. – Subseries 1: // Correspondence with Individuals. – Box 11, folder 19.

23. Рубчак Б. Міти метаморфоз, або Пошуки доброго світу / Богдан Рубчак. – Л. : ЛА «Піраміда», 2012. – 484 с.

24. Фізер І. Філософія літератури / Іван Фізер : за наук. ред. В. Моренця. – К. : НАУКМА ; Аграр Медіа Груп, 2012. – 217 с.

25. Шевельов Ю. Вибрані праці : У 2-х т. : Т.1. Мовознавство ; Т. 2. Літературознавство. – К. : Вид-во «Києво-Могилянська академія», 2008. – 583 с., 1151 с.

26. Шевельов Ю. З історії назакінченої війни / Упоряд. О. Забужко, Л. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 471 с.

27. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 6 січня 1959 р. / Shevelov // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University : Bohdan Rubchak Papers (неописана колекція).

28. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 24 серпня 1960 р. / Shevelov // Там само.

29. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 18 лютого 1961 р. / Shevelov // Там само.

30. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 2 березня 1961 р. / Shevelov // Там само.

31. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 22 березня 1961 р. / Shevelov // Там само.

32. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 31 березня 1964 р. / Shevelov // Там само.

33. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 11 лютого 1974 р. / Shevelov // Там само.

34. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 1 липня 1978 р. / Shevelov // Там само.

35. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 27 січня 1979 р. / Shevelov // Там само.

36. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 18 квітня 1979 р. / Shevelov // Там само.

37. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 6 лютого 1980 р. / Shevelov // Там само.

38. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 21 лютого 1981 р. / Shevelov // Там само.

39. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 23 лютого 1983 р. / Shevelov // Там само.

40. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 30 березня 1983 р. / Shevelov // Там само.

41. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 6 серпня 1983 р. / Shevelov // Там само.

42. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 21 серпня 1983 р. / Shevelov // Там само.

43. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 31 серпня 1983 р. / Shevelov // Там само.

44. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 12 вересня 1983 р. / Shevelov // Там само.

45. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 12 серпня 1985 р. / Shevelov // Там само.

46. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 25 липня 1985 р. / Shevelov // Там само.
47. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 14 вересня 1983 р. / Shevelov // Там само.
48. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 21 вересня 1985 р. / Shevelov // Там само.
49. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 25 грудня 1985 р. / Shevelov // Там само.
50. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 13 січня 1986 р. / Shevelov // Там само.
51. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 18 серпня 1986 р. / Shevelov // Там само.
52. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака від 25 січня 1987 р. / Shevelov // Там само.
53. Шевельов Ю. Лист до Богдана Рубчака без дати / Shevelov // Там само.
54. Шевельов Ю. Лист до Юрія Луцького від 14 грудня 1986 р. / Luc'kyi // Bakhmeteff Archive, Rare Book & Manuscript Library of Columbia University . Yurii Shevelov Papers. – Series I : Correspondence. – Subseries 1: // Correspondence with Individuals. – Box 8, folder 9.
55. Шерех Ю. Поза книжками і з книжок / Юрій Шерех / Упоряд. Роман Корогодський. – К. : Вид-во «Час», 1998. – 456 с.
56. Шерех Ю. Пороги і Запоріжжя : література, мистецтво, ідеології : У 3 т. – Х. : Фоліо, 1996-1998.
57. Юрій Лавріненко та Юрій Шерех : листування 1945-1949 / Координатор проекту Л. Лавріненко (за підтримки Української Вільної Академії Наук у США) ; Вступне слово Альберта Кіпи; Передм., упоряд. листів, підг. до друку Тетяни Шестопаолової; прим. Тетяни Шестопаолової, Олександра Брайка. – К. : Український культурологічний альманах «Хроніка 2000», 2015. – 304 с.
58. Юрчук О. Маскарадна літературна критика як український варіант антиколоніальної критики / Олена Юрчук // У тіні імперії : українська література у світі постколоніальної теорії. – К. : ВЦ «Академія», 2013. – 224 с.
59. George Y. Shevelov Papers, 1922-2001. Web. 16.07.2016 http://findingaids.cul.columbia.edu/ead/nnc-rb/ldpd_4078070/summary
60. Kharkiv – City of Ukrainian Culture: An International Conference In Honor Of Yuri Shevelov. Web. 10.07.2016 <https://www.youtube.com/watch?v=YYOPXLeHfn0>

ЛИТЕРАТУРНАЯ КРИТИКА КАК СПОСОБ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛА (НА МАТЕРИАЛАХ ПЕРЕПИСКИ И РАБОТ ЮРИЯ ШЕВЕЛЕВА И БОГДАНА РУБЧАКА)

Татьяна Шестопаолова

Актуальность статьи состоит во введении в научный дискурс сосредоточенных в США (Бахметьевский архив Библиотеки редкой книги и рукописей в Колумбийском университете) архивных материалов украинского литературного процесса.

Целью работы является реконструкция длительного интеллектуально-творческого диалога двух известных украинских гуманитариев современной формации – Юрия Шевелева и Богдана Рубчака. Автор статьи апеллирует к коллекциям их писем и критическим выступлениям. Продуктивный диалог возникает на почве глубокой духовной сродности этих интеллектуалов. Они пишут друг другу, а также публикуют статьи об одной и той же книге поэзии Натальи Левицкой-Холодной, поднимая вопросы об основаниях, методологии, смыслах литературной критики.

Эпистолярный диалог, вызванный вначале интересом Юрия Шевелева к современной поэзии Богдана Рубчака, достигает кульминации в осмыслении литературы и в частности поэзии как способа самоактуализации интеллектуально-творческой сущности критической мысли. В перспективе исследование предусматривает создание интеллектуальной истории украинской современной литературной критики.

Ключевые слова: поэзия, критика, эпистолярный диалог, интеллектуал.

**LITERARY CRITICISM AS THE METHOD OF INTELLECTUAL PERSON'S
SELFACTUALIZATION (BASED ON THE CORRESPONDENCE AND STUDIES OF YURII
SHEVELOV AND BOHDAN RUBCHAK)**

Tetiana Shestopalova

In this article was made an attempt to reconstruct continuous creative and intellectual dialogue of two well-known Ukrainian modern humanitarians – Yurii Shevelov and Bohdan Rubchak. Author relies on their letter's collections between each other, which are being stored in Bakhmeteff archive in the Rare Books and Manuscripts Library at Columbia University (USA), and also relies on their critical performances.

Tetiana Shestopalova proves that dialogue is being based on deep spiritual affinity of these two intellectuals. It is being reflected by different in emotional tone greetings in their letters. These greetings imply the literature family's theme, but not as the meaning of creative succession, as it was typical for Ukrainian literature in 19th century, but in the meaning of joint building national modern culture construct by intellectuals, who were strategically thinking.

Bohdan Rubchak's and Yurii Shevelov's articles, which are dedicated to the same poetry book of Natalia Livycka-Kholodna, are transferring epistolary dialogues to the level of basis, methodology, meanings of literary criticism. Formal way of poetry comprehension, which was taken by Bohdan Rubchak, Yurii. Shevelov characterized as a method of approximation to its essence. Instead poetry essence itself needs critic's "real sense", his perception of art's phenomenal core, which has no name.

Finally, both of them were interested in "the variants of critical discourse", which, as we know, are being dictated by the methods of criticism, so that, by variants of critical thinking. Epistolary dialogue, which caused from the beginning by Yurii Shevelov's interest in modern poetry of Bohdan Rubchak, subsequently reaches culmination in common understanding of literature and poetry as a method for realization of own creative and intellectual essence.

Keywords: *poetry, critics, epistolary dialogue, intellectual person.*

Стаття надійшла до редакції 20.05.2017

Прийнято до публікації 27.06.2017